

Gregor Jurak,
Bojan Leskošek, Janko Strel

Prostorska razpršenost in starost šolskih športnih dvoran ter skupine njihovih uporabnikov

Povzetek

Eden pomembnih vidikov skrbi za mrežo športnih objektov je učinkovito ravnanje z njo, zato je zelo pomembno, da imamo vpogled v njeno razpršenost, starost, dotrajanost in uporabo. Na populaciji 995 šolskih športnih dvoran smo prek spletne aplikacije zbrali podatke o osnovnih značilnostih šolskih športnih dvoran v Sloveniji. Ugotavljamo, da je njihova prostorska razpršenost precej neenakomerna. V osnovnih šolah je dvakrat več vadbenih površin na učenca kot v srednji šoli. Razlike med posameznimi deli Slovenije so zelo velike. Na Spodnjeposavskem in Pomurskem je skoraj dvakrat večji obseg vadbenega prostora v osnovni šoli kot v Osrednjeslovenski in Obalno-kraški regiji ter Jugovzhodni Sloveniji. Murska Sobota ima med mestnimi občinami daleč najboljše pogoje za osnovnošolsko populacijo. Najslabše pogoje, skoraj trikrat manjši obseg vadbenih površin na učenca, imata Maribor in Ljubljana. Tudi v srednješolskem prostoru je razpršenost velika. Velenje, Slovenj Gradec in Murska Sobota imajo skoraj trikrat več pokritih vadbenih površin kot Ljubljana. Okolja, kjer imajo največji obseg vadbenih površin, imajo praviloma tudi najnovejše športne objekte.

Dejavnikov za tako velika nesorazmerja je več, njihovi vplivi pa se verjetno prepletajo: negativni vpliv komercialnega športa na obseg pokritih šolskih športnih prostorov, decentralizacijski kriteriji spodbujanja gradnje šol na državni ravni, ki so imeli negativni vpliv na vlaganja v športne dvorane v največjih mestih, slabo sodelovanje med državo in največjimi občinami pri zasnovi in gradnji šolskih športnih objektov.

Ključne besede: management športnih objektov, telovadnica, športna vzgoja, regije, mestne občine.

■ Uvod

Eden pomembnih vidikov skrbi za mrežo športnih objektov je učinkovito ravnanje z njo, zato je zelo pomembno, da imamo vpogled v njeno razpršenost, starost in dotrajanost. Glavni namen te študije je bil ugotoviti, kakšna je prostorska razporeditev, obseg in starost pokritih šolskih športnih prostorov glede na statistične regije in mestne občine. Poleg tega nas je zanimalo, s katerimi uporabniškimi skupinami oz. dejavnostmi so ti prostori zasedeni. Ustrezna prostorska razporeditev vadbenih prostorov namreč omogoča enakovredne pogoje za razvoj potrebnih organiziranih in neorganiziranih oblik športne vadbe po celotnem področju Slovenije. Pomemben dejavnik vrednotenja izgrajene mreže šolskih športnih objektov pa je tudi koriščenje teh objektov za dejavnosti civilne in zasebne športne sfere, ki kaže na smotrnost tovrstne gradnje.

Cilji našega raziskovanja so bili:

- Ugotoviti prostorsko razpršenost (regije, mestne občine) šolskih športnih dvoran po posameznih skupinah dvoran.
- Ugotoviti prostorsko razpršenost (regije, mestne občine) obsega šolskih športnih prostorov.
- Ugotoviti starost šolskih športnih prostorov glede na prostorsko razpršenost (regije, mestne občine).
- Ugotoviti, katere dejavnosti potekajo v šolskih športnih dvoranah.

■ Metode dela

Podatke o osnovnih značilnostih šolskih športnih dvoran smo pridobili prek spletne aplikacije Športni objekti, ki jo je pripravil Javni zavod RS za šport Planica. S tem delom raziskave smo nagovorili vse šolske uporabnike športnih dvoran. Najprej smo izvedli pilotski vnos, na podlagi katerega smo predlagali dopolnitve aplikacije. Za pospeševanje zbiranja podatkov smo usposobili skupino ljudi, ki je pomagala pri vnosu podatkov v aplikacijo na terenu. Tovrstna analiza je narejena na vzorcu 995 šolskih športnih dvoran (785 osnovnošolskih in 210 srednješolskih), za katere smo pridobili podatke do konca maja 2012.

Za namen analize smo opredelili naslednje skupine šolskih športnih dvoran:

1. Športna dvorana s 3 vadbenimi enotami (najmanjše velikosti 42x23x7 m).

2. Športna dvorana z 2 vadbenima enotama (približne velikosti 30x20x7 m).
3. Stara športna dvorana z 1 vadbeno enoto (nekoč 2 vadbeni enoti, velikosti 28–20 m dolžine in manj kot 20 m širine).
4. Mala telovadnica.
5. Posebne športne dvorane (npr. za ples, fitnes, gimnastiko, namizni tenis, borilne športe, streljanje, tenis).

V analizi so za celotno Slovenijo, posamezne statistične regije in mestne občine prikazane naslednje značilnosti športnih dvoran: število, površina in starost vadbenih prostorov. Pri starosti smo se omejili na starost izgradnje športne dvorane in ne tudi morebitnih njenih posodobitev, saj nam podatki trenutno ne omogočajo dovolj kakovostne analize posodobitev.

Poleg navedenih značilnosti smo prek enake metode dela zbrali še podatke o dejavnostih, ki potekajo v 585-ih šolskih športnih pokritih objektih (497 osnovnošolskih in 88 srednješolskih). Oblikovali smo naslednje skupine dejavnosti (izhajajoč iz poimenovanja v NPŠ):

- osnovna šola (kurikularne dejavnosti),
- srednja šola (kurikularne dejavnosti),
- vrtec (kurikularne dejavnosti),
- visokošolski zavod (kurikularne in ekstrakurikularne dejavnosti),
- športna vzgoja otrok in mladine (prostočasna športna vzgoja otrok in mladine, športna vzgoja otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport),
- športna rekreacija (tovrstne dejavnosti društev, zasebnikov ter samoorganiziranost),
- kakovostni šport,
- vrhunski šport.

Podatki so bili analizirani s programom SPSS Statistics 18.0. Izračunane so bile osnovne statistike porazdelitve spremenljivk. Skladno z namenom jih v analizi prikazujemo za celotno Slovenijo, posamezne njene statistične regije in mestne občine.

■ Rezultati

Število vadbenih prostorov

Preglednica 1 prikazuje regijsko razpršenost različnih skupin šolskih športnih dvoranah, ločeno po osnovnih in srednjih šolah. Vidno je, da imamo v Sloveniji največ

Preglednica 1: Regijska razpršenost šolskih športnih dvoran po skupinah dvoran, ločeno za osnovno in srednjo šolo

Statistična regija	DVORANA – VEČNAMENSKA (3 VADBENE ENOTE)			DVORANA – VEČNAMENSKA (2 VADBENI ENOTI)			DVORANA – VEČNAMENSKA (1 VADBENA ENOTA)			TELOVADNICA – MALA			POSEBNE ŠPORTNE DVORANE			Skupna vsota
	OŠ	SŠ	sk.	OŠ	SŠ	sk.	OŠ	SŠ	sk.	OŠ	SŠ	sk.	OŠ	SŠ	sk.	
GORENJSKA	7	5	12	1	1	2	35	4	39	31	5	36	14	12	26	115
GORIŠKA	5	2	7	4	2	6	22	2	24	12	2	14	3	6	9	60
JUGOVZHODNA SLOVENIJA	4	3	7	3		3	24	1	25	14	7	21	4	6	10	66
KOROŠKA	4	1	5	3		3	16	2	18	10	1	11	2	6	8	45
NOTRANJSKO-KRAŠKA	3	1	4	2		2	10		10	7	1	8	5	1	6	30
OBALNO-KRAŠKA	4	1	5	3		3	15	4	19	4	2	6	4	2	6	39
OSREDNJSLOVENSKA	10	6	16	4	3	7	91	13	104	57	9	66	9	22	31	224
PODRAVSKA	13	2	15	5	3	8	62	7	69	34	3	37	11	15	26	155
POMURSKA	5	3	8	6		6	28	4	32	18	2	20	6	5	11	77
SAVINJSKA	10	3	13	11	2	13	51	6	57	26	5	31	5	4	9	123
SPODNJEPOSAVSKA	6	2	8	4		4	16	1	17	5	5	10	2		2	41
ZASAVSKA	3	1	4			0	7	1	8	4	2	6	1	1	2	20
Skupna vsota	74	30	104	46	11	57	377	45	422	222	44	266	66	80	146	995

večnamenskih športnih dvoran z eno vadbeno enoto (42,6 %), največ pa jih je v najbolj gosto poseljeni regiji – Osrednjeslovenski. Velika večina teh športnih dvoran je v osnovnošolskem prostoru. V srednješolskem prostoru po deležu prednjačijo posebne športne dvorane.

Preglednica 2 prikazuje število posameznih vrst šolskih športnih dvoran v mestnih občinah. V teh občinah je 40 % vseh šolskih športnih dvoran v Sloveniji. Glede na gosto poseljenost v mestnih občinah bi lahko pričakovali večji delež večjih športnih dvoran v primerjavi s slovenskim povprečjem, vendar je ravno obratno – v

teh občinah je zlasti večji delež malih telovadnic in posebnih športnih dvoran, kar je v veliki meri povezano z značilnostmi srednješolskega športnega prostora.

■ Obseg vadbenih prostorov

Po zbranih podatkih imamo v Sloveniji 363.917 m² vadbenih površin v šolskih športnih dvoranah, od tega 289.359 m² ali 79,5 % v osnovnih šolah in 74.557 m² ali 20,5 % v srednjih šolah. V povprečju to pomeni 1,81 m² površine na učenca v osnovni šoli in pol manj v srednji šoli (Preglednica 3).

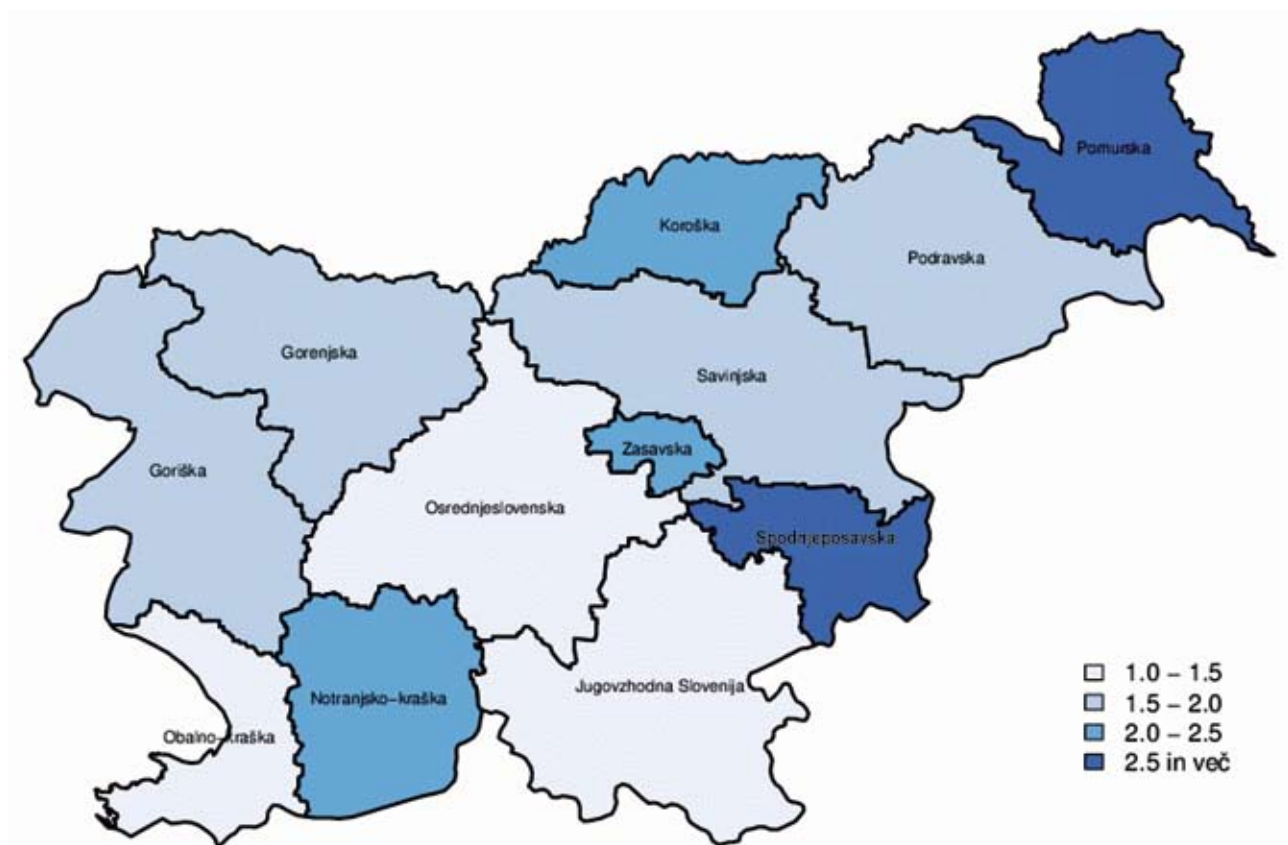
Preglednica 2: Število posameznih vrst šolskih športnih dvoran po mestnih občinah

Občina	DVORANA – VEČNAMENSKA (3 VADBENE ENOTE)			DVORANA – VEČNAMENSKA (2 VADBENI ENOTI)			DVORANA – VEČNAMENSKA (1 VADBENA ENOTA)			TELOVADNICA – MALA			POSEBNE ŠPORTNE DVORANE			Skupna vsota
	OŠ	SŠ	sk.	OŠ	SŠ	sk.	OŠ	SŠ	sk.	OŠ	SŠ	sk.	OŠ	SŠ	sk.	
CELJE		2	2	2	2	4	9	3	12	6	1	7	1	3	4	29
KOPER	1	1	2	1		1	12	3	15	2	1	3	1		1	22
KRANJ	1	2	3				10	3	13	9	2	11	3	6	9	36
LJUBLJANA	2	4	6	2	3	5	47	11	58	36	8	44	5	18	23	136
MARIBOR		1	1	2	3	5	17	6	23	14	3	17		12	12	58
MURSKA SOBOTA	2	2	4	2		2	2	2	4	3	2	5	2	5	7	22
NOVA GORICA	1	1	2	2	1	3	4	1	5	4	2	6		5	5	21
NOVO MESTO	1	2	3	1		1	8	1	9	1	7	8	2	5	7	28
PTUJ	1	1	2				5		5	2		2	5	2	7	16
SLOVENJ GRADEC		1	1				4	1	5	2		2	2	4	6	14
VELENJE	1	1	2				7	2	9	2	4	6		1	1	18
Skupna vsota	10	18	28	12	9	21	125	33	158	81	30	111	21	61	82	400

Preglednica 3: Regijska razpršenost obsega športnih prostorov v osnovnih in srednjih šolah

	Število učencev		Skupna površina vadbenih prostorov (m ²)		Površina na učenca	
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ
Gorenjska	17.045	7.511	29.654	9.612	1,74	1,28
Goriška	9.066	4.618	17.062	4.997	1,88	1,08
Jugovzhodna Slovenija	11.855	6.116	17.690	6.536	1,49	1,07
Koroška	5.837	2.606	13.596	3.419	2,33	1,31
Notranjsko-kraška	4.036	1.337	10.043	1.292	2,49	0,97
Obalno-kraška	7.440	3.405	10.951	2.844	1,47	0,84
Osrednjeslovenska	42.866	23.700	58.278	16.474	1,36	0,70
Podravska	23.095	13.451	44.257	10.093	1,92	0,75
Pomurska	8.674	3.760	22.839	5.164	2,63	1,37
Savinjska	21.223	10.615	41.852	9.023	1,97	0,85
Spodnjeposavska	5.502	1.667	16.885	2.960	3,07	1,78
Zasavska	3.055	1.115	6.253	2.143	2,05	1,92
Povprečje					1,81	0,93

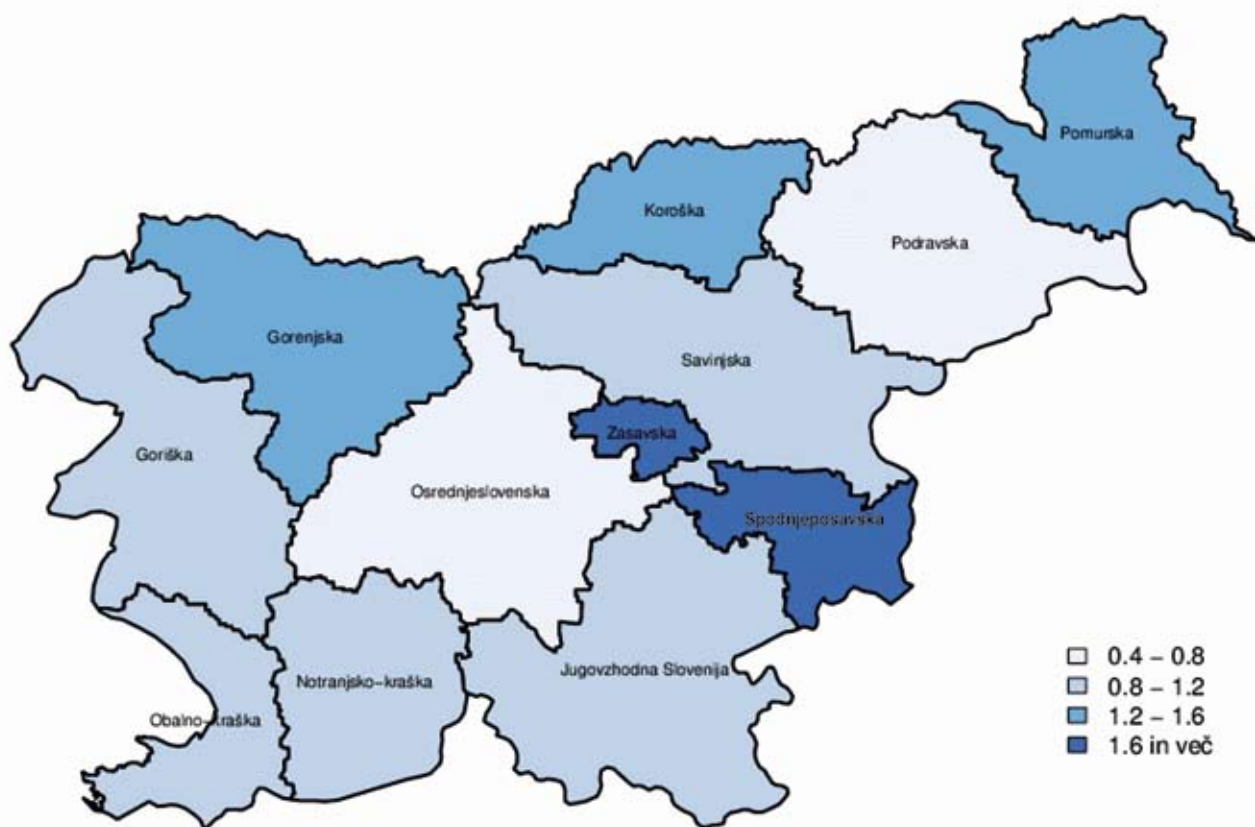
Prikaz 2: Regijska razpršenost obsega športnih prostorov v osnovnih šolah (m²/učenca)

Razlike med regijami so zelo velike. Najboljši prostorski pogoji dela za športno vzgojo v osnovni šoli so na Spodnjeposavskem in Pomurskem, najslabši pa v Osre-

dnjeslovenski in Obalno-kraški regiji ter Jugovzhodni Sloveniji, kjer je število učencev na obseg vadbenega prostora skoraj dvakrat večje (Preglednica 3, Prikaz 2).

Prikaz 3: Regijska razpršenost obsega športnih prostorov v srednjih šolah (m²/učenca)

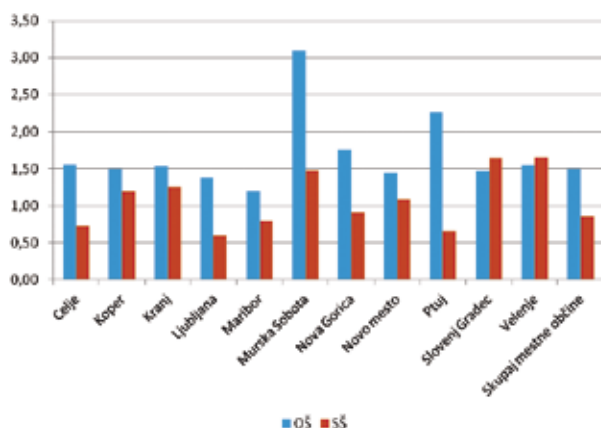
Pri regijski razpršenosti obsega športnih prostorov v srednjih šolah prednjačita Zasavska in Spodnjeposavska (Prikaz 3), medtem ko je razporeditev tega prostora sicer pod precejšnjim vplivom srednješolskih središč, ki jih je v nekaterih regijah precej manj. Najmanj vadbenega prostora za dijake je v Osrednjeslovenski regiji.

V mestnih občinah je po obsegu 35,5 % vseh vadbenih površin v šolskih športnih dvoranah. V mestnih občinah je manj površin na učenca, kot je republiško povprečje (Preglednici 3 in 4), zlasti na račun manjšega standarda v osnovnih šolah, medtem ko je večina srednjih šola tako v mestnih občinah.

Preglednica 4: Obseg športnih prostorov v osnovnih in srednjih šolah po mestnih občinah

Občina	Število učencev		Skupna površina		Površina na učenca	
	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ
Celje	3.475	7.786	5.400	5.656	1,55	0,73
Koper	3.757	1.738	5.633	2.079	1,50	1,20
Kranj	4.498	3.348	6.922	4.200	1,54	1,25
Ljubljana	20.282	21.028	27.840	12.464	1,37	0,59
Maribor	7.061	9.929	8.427	7.934	1,19	0,80
Murska Sobota	1.567	2.460	4.847	3.625	3,09	1,47
Nova Gorica	2.387	3.080	4.181	2.800	1,75	0,91
Novo mesto	3.161	5.193	4.568	5.641	1,45	1,09
Ptuj	1.677	2.463	3.802	1.624	2,27	0,66
Slovenj Gradec	1.435	1.463	2.103	2.401	1,47	1,64
Velenje	2.556	1.840	3.962	3.054	1,55	1,66
Povprečje MO					1,50	0,85

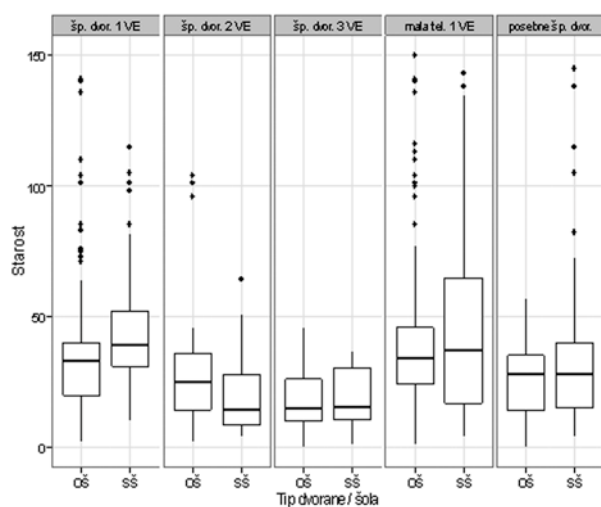
Prikaz 4: Obseg športnih prostorov v osnovnih in srednjih šolah po mestnih občinah

Po obsegu pokritih športnih površin v osnovnošolskem prostoru med mestnimi občinami izstopa Murska Sobota z daleč najboljšimi pogoji za osnovnošolsko populacijo, z zelo dobrimi pogoji pa sledi Ptuj. Najslabše pogoje, skoraj trikrat manjši obseg vadbenih površin na učenca kot Murska Sobota, imata Maribor in Ljubljana. Tudi v srednješolskem prostoru je razpršenost velika. Velenje, Slovenj Gradec in Murska Sobota imajo skoraj trikrat več pokritih vadbenih površin kot Ljubljana (Prikaz 4, Preglednica 4).

Starost vadbenih prostorov

Prikaz 5: Starost različnih vrst šolskih športnih dvoran, ločeno po osnovnih in srednjih šolah

Povprečna starost zgradb šolskih športnih dvoran v Sloveniji je 33,3 leta. Zaradi asimetrične razpršenosti so nekoliko boljše primerjave srednjih vrednosti (me-

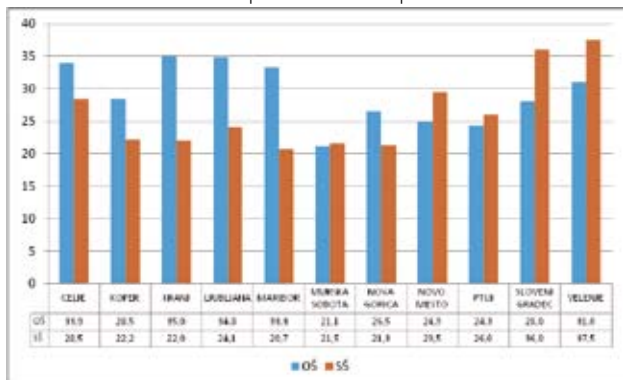
dian – Me). Ta je 32 let, tako pri osnovnošolskih kot srednješolskih športnih dvoranah. Najstarejše so male telovadnice (Me = 34 let) in večnamenske športne dvorane z eno vadbeno enoto (Me = 33 let), najmlajša skupina športnih dvoran pa so večnamenske dvorane s tremi vadbenimi enotami (Me = 15 let). Podatki nam trenutno ne omogočajo, da bi analizirali natančno starost notranje opremljenosti šolskega športnega pokritega prostora, saj nimamo zanesljivih podatkov o posodobitvah športnih dvoran. Razpon starosti stavb športnih dvoran se giblje od 150 let navzdol (Prikaz 5). Stare športne dvorane se pojavljajo največ v največjih mestih (Mariboru in Ljubljani), zato smo za realnejšo primerjavo po regijah in mestnih občinah upoštevali, da so bile športne dvorane, ki so bile izgrajene pred letom 1950 (takšnih je 80 dvoran), v tem času popolnoma prenovljene. Pri teh dvoranah smo izračunali t. i. popravljeno starost, pri kateri smo upoštevali, da je bila dvorana po 50-ih letih popolnoma prenovljena. Tako smo dobili oceno starosti notranje opremljenosti šolskih športnih dvoran, kar je mnogo bolj pomemben podatek za izvajanje športne vadbe, kot sama starost stavbe.

Preglednica 5: Starost šolskih športnih dvoran po regijah

Regija	OŠ	SŠ	Skupaj
GORENJSKA	30,8	23,7	29,1
GORIŠKA	28,5	18,2	26,1
JUGOVZHODNA SLOVENIJA	26,3	29,9	27,2
KOROŠKA	26,7	40,4	29,8
NOTRANJSKO-KRAŠKA	32,6	32,7	32,6
OBALNO-KRAŠKA	25,8	25,2	25,6
OSREDNJESLOVENSKA	32,3	24,1	30,3
PODRAVSKA	24,7	23,2	24,4
POMURSKA	24,1	23,0	23,9
SAVINJSKA	28,2	33,3	29,1
SPODNJEPOSAVSKA	21,1	20,6	21,0
ZASAVSKA	31,7	18,8	28,5
Skupaj Slovenija	28,2	25,5	27,6

Pri tako izračunani popravljene vrednosti vidimo, da je povprečna starost naših šolskih športnih dvoran še vedno 27,6 let (Preglednica 5). Vidno najmlajšo tovrstno športno infrastrukturo imajo v Spodnjeposavski regiji, sledita pa Pomurska in Podravska.

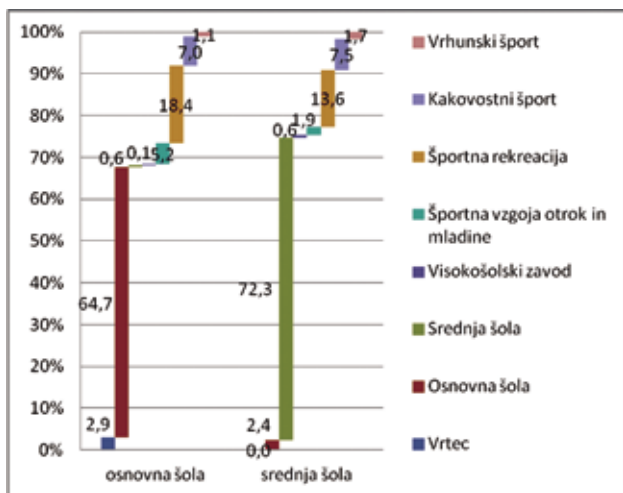
Prikaz 6: Starost šolskih športnih dvoran po mestnih občinah

Mestne občine imajo starejše športne dvorane kot ostala Slovenija, saj je povprečna starost osnovnošolskih dvoran v mestnih občinah 31,7 let, srednješolskih pa 25 let. Najstarejše osnovnošolske športne dvorane so v Kranju in Ljubljani s povprečno starostjo okoli 35 let, več kot 10 let mlajše pa v Murski Soboti, Ptuj in Novem mestu. Najstarejše srednješolske športne dvorane so v Velenju in Slovenj Gradcu s povprečno starostjo okoli 37 let (Prikaz 6).

■ Dejavnosti v šolskih športnih dvoranah

Prikaz 7: Dejavnosti v športnih dvoranah pri osnovnih in srednjih šolah

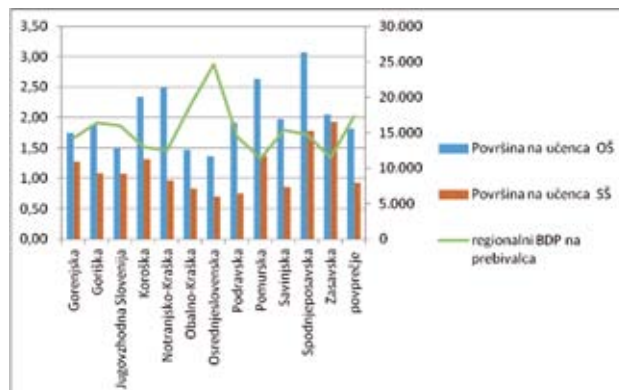
Redni pouk v osnovni ali srednji šoli predstavlja okoli dve tretjini (v osnovni šoli nekoliko manj, v srednji šoli nekoliko več) zasedenosti šolskih športnih dvoran (Prikaz 7). Druga večja dejavnost je športna rekreacija, ki zasede več časa kot ves tekmovalni šport skupaj. V osnovnih šolah je struktura dejavnosti nekoliko bolj pestra kot v srednješolskih športnih dvoranah.

■ Razprava

Ključna ugotovitev naše analize je, da je prostorska razpršenost šolskih športnih dvoran precej neenakomerna. V osnovnih šolah je dvakrat več vadbenih površin na učenca kot v srednji šoli. Razlike med posameznimi deli Slovenije so zelo velike. Na Spodnjeposavskem in Pomurskem je skoraj dvakrat večji obseg vadbenega prostora v osnovni šoli kot v Osrednjeslovenski in Obalno-kraški regiji ter Jugovzhodni Sloveniji. Murska Sobota ima med mestnimi občinami daleč najboljše pogoje za osnovnošolsko populacijo. Najslabše pogoje, skoraj trikrat manjši obseg vadbenih površin na učenca, imata Maribor in Ljubljana. Tudi v srednješolskem prostoru je razpršenost velika. Velenje, Slovenj Gradec in Murska Sobota imajo skoraj trikrat več pokritih vadbenih površin kot Ljubljana. Okolja, kjer imajo največji obseg vadbenih površin, imajo praviloma tudi najnovejše športne objekte.

Glede na poznavanje razvoja šolskih športnih dvoran (Sklepi posvetovanja o telesni vzgoji v osnovnem in usmerjenem izobraževanju, 1979) pričakovano po najvišji starosti izstopajo male telovadnice in večnamenske športne dvorane z eno vadbeno enoto, saj so se te dvorane gradile pred 30 in več leti kot standardne šolske športe dvorane. Z razvojem programov, povečanjem števila šolarjev in novimi didaktičnimi zahtevami so se kasneje začele graditi t. i. dvoprekatnice, v zadnjih dveh desetletjih pa t. i. troprekatnice. Tudi posebne dvorane se pospešeno gradijo v zadnjem obdobju, nekatere pa so bile zgrajene tudi več desetletij nazaj.

Prikaz 8: Prikaz obsega vadbenih površin v šolskih športnih dvoranah v regijah in regionalnega BDP

Vir: Regionalni BDP, http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4368

Postavlja se vprašanje, kaj so bili dejavniki, ki so pripeljali do tako neenakomerne prostorske razpršenosti pokritih šolskih športnih površin? Iz Prikaza 8 je vidno, da obstajajo precejšnja razhajanja med regionalnim

BDP in obsegom vadbenih površin v športnih dvoranah. Regije z nižjim BDP (npr. Pomurska, Zasavska, Koroška, Notranjsko-Kraška) imajo namreč precej večji obseg vadbenih površin kot regije z višjim BDP (npr. Osrednjeslovenska, Obalno-Kraška). Iz tega lahko sklepamo, da ekonomske zmožnosti regije niso odločujoč dejavnik pri zagotavljanju vadbenih površin.

Glede na velika odstopanja menimo, da so v nekaterih regijah pretiravali z obsegom gradnje, drugod pa niso uspeli izgraditi zadostnega obsega vadbenih prostorov. V regijah z izstopajočim deležem vadbenih površin na učenca, kjer gre tudi za sorazmerno najnovejše objekte, bodo verjetno kmalu imeli težave s stroški investicijskega vzdrževanja in obratovanja objektov. Zaradi finančnih omejitev bo verjetno v teh regijah iz strani javnih virov manjše financiranje strokovnega kadra, ki je sicer eden najpomembnejših dejavnikov razvoja športa (Kolar, Jurak in Kovač, 2010). Za preverjanje te domneve bi bilo sicer potrebno izdelati ustrezno študijo, ki bi pokazala vpliv gradnje športnih objektov tudi v tej smeri.

V strokovnih krogih smo že pred leti opozarjali na velik zaostanek pri gradnji šolskih športnih objektov v nekaterih regijah, še posebej pa v nekaterih mestnih občinah (tu izstopata Ljubljana in Maribor), kar potrjujejo tudi izsledki naše analize. Te razlike bo potrebno pospešeno zmanjševati, da bi tudi v nekaterih regijah in mestnih občinah lahko hitreje napredovali na različnih segmentih športa.

Dejavnikov za tako velika nesorazmerja je več, njihovi vplivi pa se verjetno prepletajo. Na podlagi več pokazateljev razvitosti športa (več v: Kolar idr., 2010) domnevamo, da je v tistih regijah, kjer je komercialni šport dosegel visoko stopnjo razvoja, obseg pokritih šolskih športnih prostorov bistveno manjši kot v drugih regijah. Eden od vzrokov za nesorazmerja je tudi v kriterijih spodbujanja gradnje šol na državni ravni, kjer je dolga leta veljalo načelo, da občine s šibko finančno močjo (v okviru šolstva) lahko za sofinanciranje izgradnje šole, in s tem seveda tudi šolskih športnih objektov, prejmejo tudi 90 % državne pomoči in same prispevajo zelo majhen delež. Najbogatejše občine pa so lahko za gradnjo in obnovo šol ter šolskih športnih objektov prejele finančno pomoč v deležu največ 10 % od vrednosti objekta. Kot negativen primer velja tukaj izpostaviti mesto Ljubljana, ki v največjem razmahu gradnje športnih objektov sploh ni obnavljalo ali gradilo šolskih športnih objektov. Drugi možni vzrok je v ugotovitvi, da v nekaterih občinah, zlasti v Ljubljani in Mariboru, razen zelo redkih izjem država in mestna občina nista

sodelovali, skupaj zasnovali, gradili in finančno realizirali postavitev racionalnih šolskih športnih objektov. Poznamo številne primere gradenj športnih dvoran z dvema vadbenima enotama, čeprav je s športnega vidika racionalna rešitev gradnja športne dvorane s tremi vadbenimi enotami. Zadnji tak primer je Gimnazija Vič v Ljubljani, kjer bo zgrajena športna dvorana z dvema vadbenima enotama (gradilo je pristojno ministrstvo za izobraževanje), le nekaj metrov stran pa se mesto Ljubljana pripravlja na gradnjo športne dvorane z eno vadbeno enoto, morda tudi z dvema. Vzrok za takšno neracionalnost je v ne dovolj veliki prožnosti države, da pravočasno spreminja kriterije in v nesposobnosti obeh lastnikov, da dosežeta dogovor o racionalni gradnji pokritih šolskih športnih objektov.

Pregled dejavnosti, ki potekajo v šolskih športnih dvoranah, kaže na mnogotero uporabnikov teh dvoran, kar je skladno z usmeritvami NPS o izgradnji večnamenskih športnih objektov v šolskem prostoru, ki naj bodo dobro izkoriščeni za potrebe učencev, pa tudi staršev in društev zunaj časa pouka. S takšnim pristopom so objekti za športno rekreacijo bolj dostopni vsem skupinam prebivalstva. Vidno je, da se športni rekreaciji namenja več časa, kot vsem tekmovalnim športnim dejavnostim skupaj. Vzroki za to so v razmahu športno rekreativne ponudbe zasebnikov in društev ter v komercializaciji upravljanja športnih dvoran. Z oddajanjem terminov športno rekreativnim ponudnikom lahko šola pridobi dodatna lastna sredstva. V šolah, kjer so tako pridobljena sredstva vlagali v ohranjanje in bogatenje športne dvorane in njene opremljenosti, imajo danes kljub starosti dvoran še vedno spodobne pogoje dela. Ponekod pa so bila ta sredstva namenjena za druge potrebe, zato se je ta infrastruktura osiromašila.

Lokalne skupnosti, kot največji lastnik šolskih športnih dvoran in tudi sofinancer delovanja športnih društev, se ponekod soočajo s težavo glede prednosti pri uporabi športnih objektov v njihovi lasti. Tako je npr. mestna občina Ljubljana omejila možnosti osnovnim šolam za komercialno oddajanje njihovih športnih dvoran, saj je mestna občina prek razpisa o letnem programu športa opredelila koriščenje občinskih športnih objektov za potrebe matičnih športnih društev. S tem načinom pa so se zmanjšale možnosti športno rekreativnega udeleževanja Ljubljančanov v cenovno dostopnih športnih dvoranah, zato bo potrebno poiskati ustrezne odgovore tudi v tej smeri. Eden od možnih pristopov se poraja ob odgovarjanju na drugo, bolj je pomembno vprašanje, ki je vezano na zasedenost šolskih športnih dvoran. To pa je, kakšna je učinkovitost njihove zasede-

nosti iz vidika zdravja vadečih. Množične aerobne vadbe imajo vsekakor največji tovrstni pozitivni učinek.

Omejitve študije

Pri posploševanju ugotovitev naše študije je potrebno upoštevati, da verjetno obstajajo šolske športne dvorane, ki jih z našo analizo nismo uspeli zajeti, in da podatki o starosti z izračunom t. i. popravljenih starosti predstavljajo oceno starosti notranje opremljenosti športnih dvoran. Predpostavljamo pa, da se ti podatki pojavljajo s podobno variabilnostjo po celotnem področju Slovenije, zato to ne bi smelo vplivati na prostorski prikaz šolskih športnih dvoran.

Sklep

Izsledki naše študije kažejo, da moramo k gradnji šolskih športnih dvoran pristopali na bolj odgovoren način. Oblikovali moramo program gradnje šolskih športnih objektov, ki bo odpravil obstoječa nesorazmerja pri obsegu pokritih šolskih športnih površin. V ta namen bo potrebno s sistematičnim strokovnim pristopom spremeniti kriterije o sofinanciranju izgradnje teh objektov, tako na ravni države, mestnih občin in regijskih struktur, ko bodo le te vzpostavljene. Z vidika obsega obstoječih vadbenih prostorov in možnih negativnih posledic pa bo verjetno še pomembnejši program energetske in tehnološke posodobitve obstoječih šolskih športnih dvoran. Naša analiza (Jurak idr., 2012) je pokazala, da bi bilo mogoče samo z energetske obnove polovice več kot 10 let starih šolskih športnih dvoran prihraniti slabih 10 milijonov letno samo pri rabi energije. Tehnološka posodobitev pa lahko bistveno izboljša kakovost dela.

Pomemben element ravnanja z mrežo športnih objektov predstavljajo točne, ažurne in aktualne informacije

o športnih objektih, zato bi bilo treba nujno izboljšati podatke o šolskih športnih objektih tako količinsko (vsi objekti) kot vsebinsko (kakovost, točnost posameznih podatkov). Za to imamo dobre možnosti, saj smo v okviru našega dela pomagali pri razvoju spletne aplikacije Športni objekti na Zavod RS za šport Planica, prek katere je mogoče pridobiti te podatke. Najboljša možnost je pogojevanje potrebnih podatkov lastnikom in upravljalcem objektov pri pridobivanju javnih sredstev in sprotno preverjanje teh podatkov in informiranje javnosti z javnimi objavami podatkov in analizami teh podatkov.

Literatura

1. Jurak, G., Kolar, E., Kovač, M., Bednarik, J., Štrumbelj, B. in Kolenc, M. (2010). Predlog nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2011-2020. *Šport*, 58(1-2), str. 133-172.
2. Jurak, G., Strel, J., Kovač, M., Starc, G., Leskošek, B., Bučar Pajek, M. idr. (2012). *Analiza šolskega športnega prostora s smernicami za nadaljnje investicije: zaključno poročilo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport. Dosegljivo na: http://www.fsp.uni-lj.si/COBISS/Monografije/Analiza_skupaj3.pdf
3. Kolar, E., Jurak, G. in Kovač, M. (ur.) (2010). *Analiza nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000-2010*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
4. Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji (2010). *Uradni list RS*, št. 24/00 in 31/00.
5. Sallis, J. F., Prochaska, J. J. in Taylor, W. C. (2000). A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine and Science in Sport and Exercise*, 32(5), 963-975.
6. Sklepi posvetovanja o telesni vzgoji v osnovnem in usmerjenem izobraževanju (1979). *Telesna kultura 1979*, 3: 5-8.

izr. prof. dr. Gregor Jurak, prof. šp. vzg.
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport – Katedra za šolsko
športno vzgojo
e-naslov: gregor.jurak@fsp.uni-lj.si